

کی کوشتنه‌که‌ی ناشکرا کرد ؟

کازیوه صالح

ئهم چیرۆکه خه‌لاتی یه‌که‌می فیستفالی (ئامیتا) ی پئی به‌خسرا که له ئیتالیا ساز کرا

په‌نجه‌ره‌ی خانووه که‌له‌گه‌ته‌که، که‌وتووته‌سه‌ر ئه‌و شه‌قامه‌قه‌ره‌بالغ و پپرژاوه ژاوه‌ی که به‌لای راستیدا بازارپیکێ ئاساییه وه‌کو هه‌موو بازاره‌کانی جیهان، لای چه‌پیشی بازارپیکێ دوورو دریزێ له‌سه‌ر دروست کراوه پئی ی ده‌لین بازارپێ ئه‌نتیکه‌ فرۆشان، ریزی یه‌که‌می لای راست ته‌نها ژنان شتی تیدا ده‌فرۆشن، دیوی ئه‌و دیوی ژنانیش هه‌تا ده‌گاته‌وه به‌رده‌می خانووه به‌رزه‌که جمه‌ی دیت له‌ پیاو‌داو به‌ هه‌ردوو ره‌گه‌ز هه‌ریه‌ک به‌شیوه‌یه‌ک هاوار ده‌که‌ن، به‌ردی ره‌نگاو‌ره‌نگی شوینه‌واره‌کان، ناسنامه، کتیب و فره‌هنگه‌ دانسقه‌و کۆنه‌کان، عه‌ینه‌که‌که‌ی مه‌وله‌وی، سه‌بيله‌که‌ی باپیره، منال به‌پیی ته‌مه‌نه‌کان نرخیان له‌سه‌ردانراوه، له‌یه‌ک سا‌له‌وه‌ بۆ چوار له‌سه‌ر تیشیرده‌که‌ی نووسراوه‌ مالی قاچاخ چیه، بۆ ژیان، له‌ چواره‌وه‌ بۆ ده‌ سال‌ر مالی بۆیاخه‌ بۆ پاره، له‌ (ده) وه‌ بۆ پانزه‌ سال‌ر له‌سه‌ری نووسراوه‌ مالی سیکسه‌ ئه‌م وه‌نه‌وشه، ژنه‌کانیش به‌ریز یه‌کی شه‌روالیکی پیاوانه‌یان لی هه‌لکیشاوه‌ و هه‌موو شتیکی ژنان ده‌فرۆشن، ستیان، ئه‌ته‌ک، تا‌قمی ده‌می داپیره و هه‌ندیکی‌شان ئه‌و پارچه‌ په‌رۆیه‌ ده‌فرۆشن که‌ چه‌ند سا‌له‌ وه‌کو په‌سا‌پۆرتی شه‌ره‌ف هه‌لی گرتبوو، له‌وی هه‌موو شتیکی ده‌فرۆشیت ته‌نانه‌ت ده‌لین مشکیکه‌ی یا شیخ و که‌شیکه‌ی مام عه‌زیزی گه‌ره‌کی قه‌زازه‌کانیش بینراوه‌ له‌وی هه‌راج کراوه، ئه‌و شتانه‌ش لی‌ره‌ن هه‌موو ئه‌نتیکه‌ن، ته‌نانه‌ت هه‌وشاریش که‌ له‌ نیوان هه‌ردوو بازاره‌که‌دا ده‌وه‌ستی به‌شیوه‌یه‌کی ئه‌نتیکه‌ شته‌کان ده‌فرۆشیت، سندوقیکی نایلۆنی کراوه‌ته‌ مل و له‌سه‌ر سندوقه‌که‌ نووسراوه‌ دانه‌ی به‌ دیناریک و ده‌پانزه‌ می‌زلدانی فووتیکراویش که‌ به‌ په‌تیکی دریز به‌سترابوونه‌وه‌ به‌ده‌م گرتبوو وه‌هر منالیک ئه‌م دیمه‌نه‌ سه‌ر سو‌ر هینه‌ره‌ ده‌بینی قاچی لی‌ ده‌کو‌تی به‌ زه‌ویدا هه‌تا بۆی نه‌کرن ژیرنابیته‌وه، به‌وشیوه‌یه‌ش رۆژانه‌ زۆرتین ژماره‌ی می‌زلدان ده‌فرۆشیت.

ئهم بازاره‌ ته‌نها به‌ر په‌نجه‌ره‌که‌ی نه‌گرتوو، به‌لکوو به‌هه‌رچوار لای خانووه‌که‌دا نه‌خشه‌ی کیشاوه‌ و ژاوه‌ژاوه‌ بی‌زاری بازاره‌که‌، ماله‌که‌ی کردوو به‌ مه‌مله‌که‌تی نا‌ئارامی، به‌تایبه‌ت که‌ پاش سه‌رئیشه‌ی بازاره‌که‌ له‌ پلی‌کانه‌کانه‌وه‌ سه‌رده‌که‌ویت، به‌رامبه‌رت ئه‌و ژووره‌ ده‌بینیت که‌ له‌ ناوه‌راستی ژووره‌که‌داو به‌سه‌قفه‌که‌وه‌ چه‌تریک هه‌لو‌اسراوه‌ ته‌رمیکیش له‌ ژیریدا بی‌ هاو‌ده‌م و چاو‌دیر که‌وتوو.

گه‌رچی ئه‌و راهاتوو به‌و ژاوه‌ژاوه‌ دیمه‌نه‌ دل‌ر ته‌زینه‌، زۆربه‌ی کات به‌ته‌ماشاکردنی سه‌ره‌وه‌ ده‌باته‌ سه‌ر، یان با بلیم هاتوو ته‌ ناو په‌نجه‌ره‌که‌و خه‌یالی هه‌لو‌اسراوه‌ به‌په‌له‌ هه‌ورو گه‌لاو دارو دره‌خته‌کانی ده‌وروبه‌ریدا، وه‌کو ئه‌وه‌ی بیه‌وی به‌وه‌ رابردوو بی‌رجه‌یته‌وه‌ به‌لام کام رابردوو که‌ هه‌ست به‌وه‌ ده‌کات خۆه‌له‌تاندنه‌، هه‌موو دارو دیواروسروشت یادگار هه‌کانی ئه‌ویان هه‌لگرتی، به‌رده‌وامیش له‌ گه‌ل گه‌واله‌ هه‌وره‌کان ده‌باری و دوا هه‌نسکی هاوین به‌فرمیسک ده‌رژێ که‌س نازانی بروسکه‌و گه‌واله‌ هه‌ورو باران وچه‌تر، چ مه‌ودایکی به‌رفراوانیان له‌ ژیان و هزری ئه‌مدا گرتوو.

هه ور ده نالینئ و ئەمیش به دوایدا، باران دهباری ئەمیش دهگری.

بروسکه ده داو ئەم دهلئ " کئ دهلئ ئاسمانیش بۆ دووری زهوی ناگری. که مرؤف لیئ داگیرکردوو و خهریکه ئەوهندهی به ده ره وه ناهیلی ئاسمان تیونویتی بشکی..... بۆ نا؟ مرؤف له هه موو زینده وه ریک زیاتر هه ز به داگیرکردن ده کات، هه تا شتیکیشمان لی داگیر نه کهن به خۆمان ناچینه وه بزانی داخو داگیرکارین یا نه، نا باوه رپناکه م ئەو کاته ش بپرسن، ده نا ئەو چه ند سه له ش باکیان ده بوو. له وه ی که به رامبه ر من کردیان، جاریک ده هاته وه به بیاریاندا، که هه موو شتیکی و ژیا نی منیان زه وتکردوو، بر دیا نه وه بۆ نا دیار بۆ سه ره تا ئاخه ره هه یه چه نه بی هینده ی هه شاریان پئ نه کرا. ها ؟ ... منیش له خۆمه وه شتی ههلق و مه لهق ئەلیم ئاخه ر کئ هینده ی هه وشاری پیکراوه، هه تا ئەوان بیکه ن ؟ له م کاته دا وه کو ئەوه ی زیاتر سوژی جولایی، به چاویکی پر له دلەراوکی که وته چاودیاری بۆ ئەوه ی دلنایبیت له بازار دایه، یا هه یه چه نه بی که س ئازاری نادات، ئیتر هه ره له په نجه ره که وه ده بیینی سه لامه ته و زمانی لال و چاوی پر پرسیار، میزلدانه ره نگاو ره نگه کانیشی به به رزی مه تریک له سه روخۆیه وه وینه ی کریستالیکی سه ری سالی ده هی نایه پئیش چاوه، به ناو خه لکه که دا ده سوپیته وه، ئەوانیش هه ندیکی خۆیا نی لی لاده دن و هه ندیکیشیان به سه رسامی و سوژه وه لیئ ده نواری، خیرا له سه ره په ته که ی ده میه وه، میزلدانیکی لی ده که نه وه و دیناریک ده خه نه سن دوقه که ی ملییه وه هه تا تی ده په ری دووسی جار ئاوری بۆ ده داته وه، هه ندیکی تریشیان به بیزه وه سهیری ده کهن و مناله که یان ده ده نه به ره چه پۆک و به ده م په لکیش کردنیه وه، سی چوار جنیو به خاوه نه که ی ده دن. ئەویش په دلرپشکاو ی ده گه رایه وه لای ئەو مندالانه ی سه رسامی ببون و به جووله و نما یشی جوان و سه رسوپه ی نه ر زیاتر سه رسامی ده کردن و به وشیه وه شه روژی بیست میزلدان که متری نه ده فرۆشت " ئاخه ر خو هه ره یه که له و منداله ماندوو انه روژی ده دینار په یدا نا کهن، به لام ئەم بژیوی ماله که ی خراوته سه ره و ئیتر بۆچی مالی باوکم هه میشه سه ره زه نشتم ده کهن و ده لین. تویه کی وه جاخ کویر به دیار چیه وه دانیشتوی، نه منالیکت هه یه بیکه یته به بیانو، نه میرده که شه تته وهنده ی سه روته و سامان بۆ به جئ هیشتوی به ئارامی پئی بژیت" ئاخه ر خو دلسوژی و هه ولدانی هه وشاری یارمه تی شه رمه زار ده کات، له وانه شه له ئاکاره کانی ئەوان تی بگات بویه ئەوهنده خۆی ماندوو ده کات.

ته رمیک له ژیر ئەو چه تره ی له ژووری به رامبه ر پلیکانه کانداه لواسراوه کپ که وتوو، ته رمیکه بۆگه ن ناکات، ته نها به چاوه بیینی، به ده ست ناگری و لانا بری، نانیژی و فری نادری، کۆن نابی و له بیر ناچیتته وه ته رمیکه ته نها خۆی له وه موو گۆرانکاریه ی به سه ره سیما ییدا دیت، چه تره که شه هه میشه له ویدا یه، به لام ئەو خۆی چه تره که لانا بات، چه تره که لیده کریته وه وه فری ده دیت، به لام لاینا بات، چونکه یادگاریکی تالر به ئەو ته رمه که وه ی به ستوو، هه رچه ندیکیش پئی ده لین تا چه ند سالی تر ئەو چه تره تو زگرتوو له ویدا ده بیت، ئەویش ده لئ "هه تا چه تریک ده بیت بۆ حه وانه وه و ئەو ته رمه شه ماندوو ده بی له مانگرتن له ویدا" هه رچه ند وه وا به زه قی پرسیاریان لی ده کرد، به چه رچه ری ئەو ولامه که شه ی ده داته وه هه ره جارهی خه یالی به لای روداویکدا ده رویشته که له گه له ئەو ته رمه دا تو ماری کردوو، ئەو روژه شه ی به ته واوی بیر

کهوتەوێه که باوکی هات بەشویئیدا که بەزۆر بردیەوێه، لەبەر خۆشیەوێه هەر دەیگوت (بۆ ئیمە جوان نیە خۆت بە تەنھا لە خانوویەکدا بیت و تەرمیکێ نیرینەشی تیدا بیت منیش هەر دەپارامەوێه دەیگوت : "ئەم خانووە شەش بیوێژن هەریەک بەکۆمەڵی منالەوێه تیدایە ئیتر بۆچی جوان نییە، هەوشاریش زۆر یاریدەدەرمە ."

باوکم گووتی: ئەم دەردم دا لە خۆت و هەوشاریش، چیت لەم شەیتانەدا دۆزیووەتەوێه وا هیندە هۆگری ئەم ماله بوو، ئاخەر من دلنیا م ئەم شەیتان و دیوو جنۆکەیه و لەشیوێه ئەم جانەوێهردا خۆی نیشان دەات، دەنوارن سەیری کەن چۆن نیگامان تی دەگری مۆرەمان لی دەکات کەباسی دەکەین " که باوکم منی بردەوێه ئەویش دوامان کەوت.

ئەویش زانی لەگەڵ کەسماندا سوودی نییە، بێ دەنگ بوو، بەلام لە مالهوێه هەوشاری بەستەوێه بەپەرژینی باخچەکەوێه، کەچی بەیانی هەستاین، لەویدا نەمابوو، بۆیە منیش خۆم پێ رانەگیرا لە گەڵ هەموو هەرەشەو چاوو سوورکردنەوێهکانی باوکم بۆ زانیی نەینی ئەو تەرمە و نەگەرانیەوێهشم بەلام بێ سێ و دوو گەرانیەوێه مالهکەم خۆم، بۆلای هەوشارو تەرمەکەم هاوێلم. دراوسیکەمان تا ئەو کاتە لە ووتنی گۆرانی غەمناکەکەم نەببووێه گووتی : هەر کاتژمیر یانزەوی شەو گەرانیەوێه لەوی شەوی رۆژ نەکردووەتەوێه، منیش وەکو خۆی هەمیشە خۆم هەر لە پەنجەرەکەوێه کەوتمە پشکنینی بازارە جەنجالەکە. لە دوور رابینیم، ئەو میزڵدانانەم لەبەر ئەوێه رۆژی پێشو باوکمی بینبوو گەرانیەوێه نەیفروشت بوو، مابووەوێه، ئەوانەم بردبووێه بازارو نیوێه فروشتبوو، چاویکیشی هەر لە پەنجەرەکەبوو کەبینی من پەنجەرەکەم کردوێه لەگەڵ تروسکەیهکی پرشادیدا، نمایش و سەمایەکی جوانی کرد، زیاتر کەوتە گورو زۆری پێ نەچوو ئەو چەند دانەم تریش کە مابوو فروشت و گەرانیەوێه، منیش دە میزڵدانی ترم بۆ ئامادە کرد.

ئەویش پاش کات ژمیریک رۆشتەوێه، بەلام ئەو رۆژە بە ئاسودەیهکی زیاترەوێه کاسبی نەکرد، وەکو ئەوێه لەو رۆژەوێه بەتەواوی لە نرخێ خۆی دلنیا بوو بیت لەلای من، هەر چەندە خۆشی هەتا ئیستاش هەر یەک کاتژمیر لە مالهوێه دەبیت دوو بارە دەگەرپیتەوێه بەلای کارەکەیهوێه، تەنانەت رۆژانی هەینیش ئەوێه زوو دەچیت بۆ سەر قەبران، هەتا خەلک لە خەو هەلەدەستیت ئەو دەگەرپیتەوێه، ئاخەر ئەو ئاکارەشی لەو ئەزمونەوێه وەرگرتبوو، کە سەرەتارپۆژیک لە کاتی رۆشتنی مندا ئەویش هات بۆ سەر قەبران، لەوی ئەو هەولپرو ماندوو بوونەم ئەو دەیدا بۆ ئەوێه میزڵدانیک لەسەر قەبرەکە جیگیر بکات دەخزاو دەکەوت هەلەدەستایەوێه و جاریکێ دی خەریک دەبوو، بەردی دەکرد بە ئاو، کەچی منالی گەرەک بەرد بارانی کردین، خۆ هەر خەریک بوو بە هۆی ئەوێه سەریشم بشکی، ئەوێه دەیان بەرد پیا کیشاین ئەگەر خربوونەوێه خەلک و سەرسامیان بە ئاکارەکانی هەوشار نەبوا، مالهکانیان دوور خستەوێه، ئەو رۆژە ئەویش دەبوو بەقوربانی، یان هیچ نەبێ ئەگەر مێ نەبوا، تەنانەت بۆ ئەویش دەیانگوت لە گەڵ ژنیکدا گیرا، بۆیە ئیستا بەیانیان ئەوێه زوو دەپوات منالان لە خەو هەلەسان بگەرپیتەوێه، تەرمیک لە ژوورەکەدا بێ خەم خۆر کەوتوو، چەتریک بەسەقفەکەم سەریه وێه هەلواسراوێه بەدیاریه وێه شەو نخونی دەکات، تەرمیک نادیار نەناسراو تەرمیک هەمیشە لەویدا، کەچی

تەرمی یەك كەسەش نەییە، تەرمیك هەرگیز زیندوو نابیتەو. كەچی هەمیشە لەگۆراندایە كەس لە نەینی ئەو چەترو تەرمە تێ ناگات ئەو نەبێ، هەر بۆیە باوكی دەهری دەبوو :

- كچی شیتە مەكە، من كە مالهەكە تۆ دەبینم دەلیی لە جیهانیكی تردا دەژیم، نەینی چەترو تەرم و هەوشار لەم مالهە دا چین؟.

ئەویش دەیداتە دەست نیگایەكی تاساو هیچ نالی، جا چ پۆیست دەكات باوكی بزانی، ئەو خۆی دەزانی چ دەردیك ئالودەیی كردوو، ئەوەتا دیسان بەر پەنجەرەكە بەرنادات و چاودیری هەوشار دەكات، نەوێك مەنالیك بەردیكی پیا مالی و ئازاری بدات، كالب بوونەوێ یادگارەكانی رابردووشی ئاسان نەبوو.

دیتەوێ بیرم ئەو كاتەیی لە نەخۆشخانەدا بە ئاگا هاتمەو، باس هەر باسی هەوشار بوو، دەیانگوت لە بەیانیهو هەتا عەسر من هۆشم هاتوێتەو سەرخۆ، ئەو لە بەر دەرگای نەخۆشخانەدا لەگەل تروسكەیهكی كزو لاوازدا، گریانیکیی بە كۆلر گریابوو، ئەوێشی زیاتر خەلكەكەیی سەرسام كردبوو گریانەكەیی بوو، بۆ یەكەم جار بوو ببینن سەگیك دەگری، بەلام لەلای من شتیكی نامۆ نەبوو، راستە پێشتر من نەمبینیو سەگیك بگری، بەلام ئیمە كاتیك (میجر) ئەم سەگەیی بەدیاری بۆ هیناین و گوتی "لە یەكێك لە لادیكاندا هیناومانە، كە زیندووێ تیدا نەماوێ جگە لەم سەگە، زیندووێ تیدا نەمابوو، بەلام خوویەكی سەیری هەیه، هەمیشە كزە، كزییهكی سەیر كە بە ئاشكرا دیارە، بە هەموو توانا هەولر دەهین ئولفەتمان پێو بگری كەچی بێ سوو، من وای بۆ دەچم ئەم سەگە دلی بە بیگانە نەكریتەو بۆیە پێشكەشی تۆی دەكەم".

ئیمەش ناومان نا هەوشار، ئومیدیش شارەزایەكی باشی لە پەروەردەكردنی ئازەلدا هەبوو، بۆیە هەرپاش ماوێهەك ئەم هەوشارەیی لێ دەرچوو، بەلام زۆر هۆگری ئومید ببوو، بەرادهیهك زۆر جار، وام هەست دەكرد ئیرەیم پێ دەبات و هەرچەندە گەر راست گۆ بم، منیش ئیرەیم لەو دەكرد، زۆر جاریش بە ئومیدم دەگوت. تۆ لە من زیاتر بایهخ بە هەوشار دەدەیت بەلام ئەو پۆژەیی ئومید تووشی نەخۆشی بوو، هیندە بەدەوروپشتیدا هات و سەری لە سنگی هەسووی و فرمیسیكی بۆ پش، بە خۆدا شكامهوو ئیتر لەو پۆژەوێ مافی ئەوێم دایە چەند، خزمەتی یەكتری بكەین. چونكە ئەو لە من بەكۆلتر بوو، هەتا ئومیدیش لە جیگادا هەستا و تانی خوارد ئەو مانی لەخواردن گرت و بەتەنیشتیەو گریاو هەلنەستا بچیتە دەرەو، ئیدی لەو پۆژەوێ بە فرمیسیك و گریانێ رهاتبووین، بەلام دیارە هەرگیز گریانێ بەكۆلی وەكو ئەو پۆژەم نەدیوو، ئاخەر من بێ هۆش بوونەكەم، زانیی باقی كاراساتەكەیی كردبووم، هەتا دواي خەلكەكە پێیان گووتم، ئەگەر هەوشار نەببوايە كەس نەیهزانی ئەو كارەساتە بەسەر هاتوو.

ئەو پۆژە بە جۆریكی دی و ئارەزوویەكی تر خۆم گۆریبوو، بەتایبەت كە بەیانیهكەیی بەدەم نان خواردن و خۆگۆرینهو، باسی هەموو شتە سەیرهەكانی سێ سال پەيوەندی و سالی هەوسەراییەتیمان كرد، بریار بوو ئەو پۆژە كۆمەلی شیرینی و دیاری بۆ یەكتری ئامادە بكەین، چونكە تەنها دوو پۆژی تر جەژنی پۆژی هەوسەریتیمان بوو، بەدەم ئەو خەون و یادگارانهو گەشتبووین بەسەر شەقامەكە لە رۆخی شەقامەكەدا و هەردووكمان لەژێر یەك چەتردا، باران

ئىستا ژوورى چاوه پروانیه کانی ئیمه ژوورى تهرمه کانه، ئەو تهرمانه ی هەرگیز نابریته بازارى ئەنتیکه فرۆشانه و ههراج ناکریت.

تهرمیک ژووره که ی بهرامبهری گرتووم، تهرمیکى بى بۆن، بى رهنگ نادیار، منیش له په نجه ره که وه تهماشای بازارى ئەنتیکه فرۆشانه ده که م و به دوا هه مین پۆزى ههفته ش ده لیم، له وسلې و تهلقینی ئەو تهرمه مه ترسه، ئەو تهرمه بۆگه ن ناکات، چونکه ئەوانه ی تۆیان کرد به فه جری خوا وه نده کان و بکوژانی ئەو گه وه کانی هه موومان بۆگه نن بۆگه ن
تیبینی / له میز لدان فرۆشتنه که ی هه وشاردا سوو دم له هه والیکى پۆژنامه نووسی وه رگرتوو ه.